

מיון וזיהוי קווצי העור (קיפודיים, מלפפוניים, כוכביים, נחשוניים וחבצלותיים) במפרץ אילת.

מערכת קווצי העור - שמם המדעי (*Echinodermata*) הם מהמשוונים בעולם החי. כבר לפני מאות מיליוני שנים הם התרחקו מקבוצות החי האחרות. למרות שאי אפשר לטעות בין כוכביים וקיפודיים כל אחד מהם מייצג מחלקה אחרת מבין המחלקות הנזכרות בסוגריים בכותרת, סיגלו רובם ללעצמם תכונות ייחודיות - אין להם ראש או רגליים במובן המקובל, גם גופם נוטה להיות עגול, כדורי או סתם שונה מכל חיה אחרת: לרובם של קווצי-העור אין עיניים, אך הם בכל זאת מבחינים באור באמצעות עורם שחש בשינוי התאורה, והרבה מינים בקבוצה זאת מכוונים את פעילותם על פי מעברי האור מיום ללילה ומלילה לבוקר. עורם מכיל חומרים רגישים לאור ומעביר למערכת העצבים שלהם את תחושת האור. מערכת התנועה של רובם היא מערכת הידראולית הפועלת על לחץ מים. מידע נוסף על ייחודם תוכלו לרכוש מקריאה ועיון בספרים הדיגיטלי שלי "אין חיה כזאת" ו"קווצי העור, מוזר הוא שמם האמצעי" (ובגירסה האנגלית. (strange is their middle name) במפרץ אילת מיוצגת מערכת קווצי-העור ששמם מבטא את היות רובם מצוידים בקוצים, בכ-100 ויותר מינים.

קל יחסית לזהות את השתייכותם למחלקה, אך בתוך המחלקות מוצאים מגוון של צורות המהוות וריאציות לא קשות להבחנה. להבדיל מקבוצות אחרות לא בנינו רשימה של מינים וסוגים, אך בשימוש בחצים (קדימה ואחורה) (שבראש הדף) תעברו דרך כל הדפים המוקדשים למערכת זו.

זיהוי מיני קווצי העור באתרי דפני מתחיל בגלריה של תמונות שרובן ככולן צולמו בים סוף, ונערכו על פי המחלקות – (1) **מחלקת קיפודיים** שבה שתי תת-מחלקות - **רגילים** (Regularia) שלכולם קוצים חדים וסימטריה עיגולית והלא-רגילים (Irregularia) שמצטיינים בסימטריה דו-צדדית, פיהם בצד הקדמי ואילו פי הטבעת בצד האחורי, בהתייחס לכיוון תנועתם. (2) שניה להם היא **מחלקת מלפפוניים** שצורתם גלילית עם סימטריה עיגולית אך מאחר ורובם זוחלים על החול נוצרה סימטריה דו-צדדית עם פה מקדימה ופי טבעת מאחור רובם אינם קוצניים, אך קוצים טבועים ברקמה העורית העבה. צירפנו לרשימת המינים בדפי מלפפוניים-הים הרחבה - **מגדיר למינים הים-סופיים**, שחיבר אחד מעמיתינו. (3) קבוצה שלישית היא **מחלקת כוכביים**. גם אצלם רוב המינים מופיעים בגלריה, עם זאת נמליץ ללחוץ על התמונות כדי לעבור לדפי האתר, שם מופיע מידע נוסף. (4) קבוצה רביעית היא **מחלקת נחשוניים**, שדומים במידת מה לכוכביים, אלא שלהם דסקה מרכזית, שבה מרוכזים מערכת העיכול, העצבים וחמש או יותר זרועות דמויות נחשים. סוג יוצא דופן הוא ה**נחשונוק**, היחיד שחמש זרועותיו מסתעפים. שמו הלטיני "ראש-הגורגונה" (*Gorgonocephalus*) ממחישה את מיוחדותו.

הקבוצה האחרונה (5) היא **מחלקת חבצלותיים**. הזיהוי וההבחנה בין המינים דורשים בחינה של נתונים אנטומיים שונים, ודגמי הצבעים אינם משמשים אמצעי לזיהוי. בשדה. על כן אני מזמין מומחים לקבוצות אלה להציע את עזרתם.

יעקב דפני

Photo: I. Ben-Tov

תמונה זאת אני מקדיש לאחד מצלמי הים שלנו, **אילן בן-טוב**, שעשרות מצילומיו שתרם לאתר משמשים עדות למגוון ועושר המינים של שוניות האלמוגים של אילת